

Izpoved mutca osojskega.

Počasi govoré si razbremenjuje vest . . .
o dneh preteklih burnih — oj, dolga je povest . . .

A. Askerc.

Častiti oče moj! . . . O, vidim pač,
kako vam zre oko strmeče vame,
kot zrli bi obseno ali čudo . . .
Jaz govorim! Črez dolgih sedem let
se je oglasil samostanski hlapec,
oglasil, ko iz bednega telesa
se bedni duh odpravlja mu na pot
pred stol pravičnega Sodnika . . . Smrt!
Srčno pozdravlja njen prihod bolnik:
Utrip srcá zastane, sen obide,
tak velik, blažen sen, njegove misli;
oko razvneto se zapre; ob zadnjem dihu
zbeži spomin, trpljenje, greh, zločin,
in sebi sam ubegne siromak! —

Jaz ne tako. Strašna je meni smrt
in mraz me izprehaja, ko jo čutim,
kako se plazi bliže, vedno bliže,
ne kot rešnica, ne, kot maščevalka!
Telo zaspi, a duh, ta strti duh,
bo živel med prokletci sam proklet,
dasi je v dneh življenja že pretrpel
vso grozo, bol peklà! —

O, živ mrlič
ni bil vaš nemi samostanski hlapec —
ni bil, ni bil! Život se pač je sklonil,
ugasnilo oko, zbledelo lice,
otrpnil pa ni duh. Ne, v njem je tlelo,
vihralo, vrelo, da ni za trenutek
ni bilo mu pokoja . . . Tožil nisem,
ker hotel sem, ker mogel sem molčati.
Sedaj ne morem več, sedaj ne smem!

Pred sedmimi sem leti romar tuj
prišel pred vas; imel sem list s seboj

in bilo je zapisano na njem,
 da potnik nem iz večnega sem mesta.
 Da, potnik pač, iz Rima tudi, vendar
 nem nisem bil, dasi je onemelo
 biló vse v meni, kar življenje dela
 res za življenje . . . Potlej sem vam služil
 za hlapca, in morda vaš samostan
 zvestejšega nikoli ni imel pred mano.
 Od zore do večera, pozno v noč
 opravljal sem najnižja dela — tuj,
 samotni, nem. Po noči pa, ko zmučen
 na posteljo sem legel trdo, bedno,
 ko je utihnil zadnji glas ob meni,
 tedaj ni sen zatisnil mi oči! . . .
 O, kdo li ve, kako je nemi hlapec
 po noči slonel čestokrat ob oknu
 in tja strmel na jezerske valove
 in v nedogledno daljo pred seboj
 in v mračno daljo za seboj . . . In groza:
 Tam daleč se je dvigala podoba,
 mrlič je vstajal v škofovski obleki;
 iz prsi mu je vrela kri; prihajal
 je bliže, bliže, dvigal prst in klical:
 »Morilec, ki s krvjo si posvečeno
 oskrnil si roké — na veke bodi
 proklet, proklet, proklet!« . . .

Tedaj od groze

so se ježili mi lasje; ob oknu
 sem zgrudil se na tla in molil, plakal
 v brezglasno noč . . .

Častiti oče moj,

bil to je pekel sam! Kolikokrat
 me siloma je vleklo k vam, da pokoj
 bi bil zadobil zaželjeni . . . Ne!
 Obet, ki sem ga bil izustil v Rimu,
 klečeč pred velikim oltarjem v cerkvi,
 obet mi bil je svet. — Morilec! Ha!
 Nikar se ne odmikajte od mene,
 s prokletstvom ne grozite mi ob smrti!
 S prokletstvom ne — nikar — —

Ste li kdaj čuli,
kako je Boleslav, kralj poljski, z mečem
zabodel pred oltarjem Stanislava,
vladiko svetega? Ta poljski kralj,
ta Boleslav sem — jaz!

Tako! — Na dan
je prišla strašna tajnost, ki sem v duši
jo nosil dolgih, dolgih sedem let!
A vi . . . vi ne izrekate prokletstva,
od sebe vzgrožen ne pehate roke
krvave te? — Besed ne vem zahvalnih . . .
kako li bi zahvaljal se morilec?
In poleg tega — kakšna bode sodba,
kadär vam vse povem? . . .

Življenje divje,
razkošno, bujno hodi mi v spomin!
Bohotne ženske plešejo pred mano,
v kristalnih čašah lesketa se vino,
glušeče petje se glasi ob meni,
na ples opojen vabi godba zvonka,
a v ječah stočejo jetniki bedni
in kmet s solzami moči trdo grudo,
učeč otroke kleti mene, kralja . . .
In glas svoj čujem po dvorani jasni:
»Jaz kralj sem vaš, a vi ste moji sluga,
najsi vas diči bager, naj vam krpe
odevajo život! Ukaz je moj:
Na dan strasti, na dan veselja hrup,
na dan lepota, slast, na dan življenje!
Živi naj, komur moč je dana taka!«

V dan se preminja noč, da tiste misli,
ki časih trkajo na dušne duri
o nočnem mraku, luč prežene jasna!
Kaj, škof, se menim zate? Starec glupi,
ki mi obetaš kazen in pogubo!
Kaj mi do nejevolje vaše, sužnji,
do groženj, kletev vaših in solzá?
Hej, Stanislav, le pošlji name strelo,
ki me izobči — streli tej se smejem!
Hej, ljudstvo, vstani, vstani zoper kralja,

da v spone te uklenem stokrat hujše! —
 Prijatelji, junaki, ljubica,
 ki miliš se z menoj v objemu tesnem,
 vi vsi, ki tukaj zbrani ste ob meni,
 živite, pijte — kvišku zlate čaše,
 da iz gradu se gromovita pesem
 oglasi o življenju! — —

Oče moj,
 potem je prišla strela izobčitve!
 Udarila je v jasni dvor, razgnala
 tovariše, razvnela plamen ljut
 v poslednji koči zadnjega prosjaka.
 Ostal sem sam . . . V dvorane svetle moje
 sta lezli zli pošasti skrb in strah;
 počasi, tajno, brez glasu sta mreže
 razpenjali po njih iz kota v kot
 in me zapletali čimdalje ože . . .
 Tedaj pa srd mi je napolnil dušo
 in misel mi je vstala na osvetlo!
 In vinjen od pijače preobile,
 omamljen od srdu, sem planil nanj,
 ki stal je v božjem hramu pred oltarjem,
 in zdajci se je moj zablislil meč
 in se porosil s škofovo krvjo . . .
 Še vidim ga, kako je k tlom omahnil,
 še slišim krik, ki je pretresel cerkev,
 še gledam sebe samega, ki z mečem
 oskrunjenim sem planil v grad . . .
 A čudo — v dušo ni mi prišel mir,
 dasi utopil sem besnoto v krvi!
 Zavedel sem se ljutega zlodejstva,
 a spodaj so se zbirali v krdelih,
 kričali, žugali s pestjo navzgor,
 izdirali orožje: »Smrt morilcu,
 udrimo v grad, zažgimo vse, pobijmo
 nasilnika krvavega!« Tedaj
 mi je trepet pretresel ude, v žilah
 mi je zastajal tok krvi in v glavo
 mi silila je blaznost. V kot sem vrgel
 nakit kraljevski in skoz skrivna vrata

pobegnil iz gradu, iz mesta. — Kam?
 Odtod! Iz rok osvete — kamorkoli!
 Z menoj pa so drevile se pošasti
 in v gozdnih sencah pred menoj, za mano,
 okoli mene vstajali so tisti,
 ki žrtve mojega so bili meča!
 S krvavih so bojišč hiteli name,
 razbijali podzemskih ječ zapahe,
 z morišč so vstajali . . . otroci, starci . . .
 Čimdalje več sem videl jih pred sabo!
 Upadlih lic, krvavo zbičani
 in razmesarjeni v nagoti grozni
 so gnali se, z zobmi škripaje, name
 in on med njimi v škofovski obleki! . . .
 In gnali in podili so me vsi
 po tujih zemljah, dalje, dalje, dalje . . .
 in name klicali osveto božjo . . .

Končal bi bil tedaj življenje kletu,
 a plašil sem se Njega nad zvezdami,
 ki sem ubil pobožnega mu slugo
 in tvorov toliko njegovih rok! . . .
 In prosil sem in dvigal sem roké:
 Rotim vas na Boga, prikazni strašne,
 pustite me, izginite za hip,
 izgini, prosim, za trenutek vsaj
 ti, ki sem te prebodel pred oltarjem! . . .

Dospel sem v Rim. Pred svetega očeta
 sem kleknil nepoznan. Osupel, vzgrožen
 je stal pred mano, grešnikom brezupnim.
 Z rokó samo je mignil, naj odidem,
 odvezal pa me ni . . . Zlodejstvu bilo
 utehe ni — nikdar, nikjer!

Tedaj
 sem onemel, pokopal zadnji glas
 in sam naložil si pokoro težko,
 da več ne izpregovorim besede
 do zadnjega trenutka. — Bridek sklep,
 bridkó trpljenje, a prebil sem ga!
 Iz ene misli mi je rasla moč:
 Čim več trpiš, tem bolj se manjša greh!

Živ sem umiral, živel umiraje,
naposled došel k vam. Vse drugo veste.
Sedaj se bliža zadnja ura; kazen
prihaja z njo za vso prelito kri . . .

Pri koncu sem. In zdi se mi, da laže
utriplje mi srce, da se polega
neznosna bolečina mi v možganih . . .
Vse plava pred očesom kakor v megli —
sem li resnično jaz nasilni kralj,
ki sem govoril vam o njem?

O, sem!

Le strah mi je pričaral to obseno,
brezmejni strah, da stopim pred sodnika,
pravičnega Boga . . . Recite vsaj
mi eno, eno blaženo besedo:
Je li biló dovolj, dovolj pokore?
Pred vami, glejte, v prah se grudim,
kot grešen sin se grudi pred očeta —
je li biló dovolj, dovolj pokore?

Oh, kolikrat se je v tej hudi dobi
ob nizkih poslih zbujal mi spomin
na prejšnjih dni sijaj! Kraljevska kri
se je upirala nizkotnim delom — —
zatiral sem spomin, krotil ponos . . .
Je li biló dovolj, dovolj?

Kaj vidim?

Nasmeh igra vam rahel na obrazu,
tak milosten nasmeh, ki vse odpušča — —
Ne, ne! Še več — vi stiskate rokó,
ki je prelila posvečeno kri?
Naj vam poljubim to rokó dobrotno!
O, mehka vam iz nje kipi toplina —
ne vem, kako se mi godi — zdaj glejte:
Razmičejo se stene . . . jasna luč
mi seva v dušo, neizmeren dan
prihaja iz nebes . . . tam božji stol . . .
telo dobiva krila — moč nevidna
me dviga v luč . . . Ta glas! Bog kliče sam . . .
Izbrisan greh . . . Otet — otet — — otet! . . .

A. Funtek.

